

۱۵۰۱۴۲۹
۹۴/۲۰

شهر و سب زندگی

پژوهشی در باب مؤلفه های سرزندگی و فضاهاى شهری

پدیدآورندگان:

سید رضا نصری

(مدرس گروه معماری و شهرسازی دانشگاه پیام نور)

مهنوش حسنخانی

تلفن و نمابر: ۷۷۸۰۵۹۹۳-۷۷۱۳۱۹۶۰

پست الکترونیکی: gohardanesh@hotmail.com

نام کتاب: شهر و سرزندگی (پژوهشی در باب مؤلفه های سرزندگی فضاهای شهری)
مؤلفین:

سید رضا نصری (مدرس گروه معماری و شهرسازی دانشگاه پیام نور)

مهنوش حسنخانی

طراحی جلد: مژده صیادی

ویراستار: آزاده پیشدادیان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۶۴-۱۲۳-۷

چاپ اول: سال ۹۶ تعداد: ۵۰۰ نسخه

کلیه حقوق چاپ و نشر برای مؤلف محفوظ است.

قیمت: ۲۲۰۰۰ تومان

نصری، سیدرضا، ۱۳۶۴.

شهر و سرزندگی، پژوهشی در باب مؤلفه های سرزندگی فضاهای شهری /
پدیدآورندگان سیدرضا نصری، مهنوش حسنخانی، ویراستار آزاده پیشدادیان.

تهران: گوهردانش، ۱۳۹۶.

۹۷۸-۶۰۰-۱۶۴-۱۲۳-۷

۱۸۸ص. مصور رنگی

فیبا

فضاهای عمومی - جنبه های اجتماعی شهرسازی - جنبه های اجتماعی
کیفیت زندگی

حسنخانی، مهنوش، ۱۳۶۸ -

۱۳۹۶ ن ۶۴/ف ۵۳/NA۹۰

۴۷۰۳۷۱۴

۷۱۱/۴

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	س
فصل اول: مفاهیم و تعاریف.....	۲
۱-۱ مقدمه.....	۲
۲-۱ مکان و فضا.....	۲
۳-۱ مفهوم محیط.....	۳
۱-۳-۱ کیفیت محیط.....	۴
۲-۳-۱ ادراک محیط.....	۵
۴-۱ مفهوم فضاهای شهری.....	۵
۱-۴-۱ شهرهای جدید.....	۶
۵-۱ مفهوم فضای عمومی.....	۸
۱-۵-۱ فضاهای عمومی؛ هویت، تعلق خاطر، سرزندگی.....	۱۲

فصل دوم: فضاهای عمومی و سرزندگی محیط شهری ۱۵

۱-۲ مقدمه ۱۵

۲-۲ فضاهای عمومی ۱۶

۲-۲-۱ فضاهای عمومی داخلی ۲۳

۲-۲-۲ فضاهای داخلی باز و خارجی نیمه عمومی ۲۳

۳-۲ فضای عمومی در طول تاریخ ۲۴

۴-۲ ماهیت و کارکردهای فضاهای عمومی شهری ۲۵

۵-۲ اهمیت توجه به کیفیت فضاهای عمومی ۲۷

۶-۲ کیفیت محیط شهری ۲۸

۶-۲-۱ پیشینه مفهوم کیفیت محیط شهری ۳۱

۶-۲-۲ عوامل موثر در کیفیت محیط شهری ۳۲

۶-۲-۱-۱ کیفیات کارکردی ۳۳

۶-۲-۱-۲ کیفیات اجتماعی ۳۳

۶-۲-۱-۳ کیفیات زیباشناختی ۳۳

فصل سوم: سرزندگی؛ ابعاد، مولفه ها و رویکردها..... ۳۵

۱-۳ مقدمه..... ۳۵

۲-۳ بخش اول: مفاهیم و مولفه ها..... ۳۶

۱-۲-۳ مفهوم فضای پویا و سرزنده..... ۳۶

۲-۲-۳ زندگی فضای شهری..... ۳۶

۳-۲-۳ کیفیت زندگی..... ۳۸

۴-۲-۳ رابطه سرزندگی و صحت ذهنی..... ۴۸

۵-۲-۳ انواع سرزندگی..... ۵۱

۱-۵-۲-۳ سرزندگی اقتصادی..... ۵۲

۲-۵-۲-۳ سرزندگی اجتماعی..... ۵۲

۳-۵-۲-۳ سرزندگی محیطی..... ۵۳

۴-۵-۲-۳ سرزندگی فرهنگی..... ۵۳

۶-۲-۳ نظرات دانشمندان شهرسازی در باب سرزندگی..... ۵۴

۱-۶-۲-۳ کوین لینچ..... ۵۴

۲-۶-۲-۳ جین جیکویز..... ۵۶

۳-۶-۲-۳ راب کریپر..... ۵۹

۴-۶-۲-۳ چپ من..... ۶۰

۵-۶-۲-۳ یان گل..... ۶۳

۶۴	 ۶-۶-۲-۳ جی ویکر شام
۶۶	 ۷-۶-۲-۳ سای پامیر
۶۹	 ۸-۶-۲-۳ هنری شافتونه
۷۲	 ۷-۳-۳ جمع بندی عوامل موثر بر سرزندگی فضای شهری
۷۲	 ۱-۷-۳-۳ توجه، نیازها و خواسته های افراد در تمام سنین
۷۳	 ۲-۷-۳-۳ عوامل زیست محیطی
۷۴	 ۳-۷-۳-۳ امنیت
۷۵	 ۴-۷-۳-۳ تراکم
۷۵	 ۵-۷-۳-۳ اختلاط کاربری ها
۷۶	 ۶-۷-۳-۳ فعالیت های شبانه روزی
۷۷	 ۷-۷-۳-۳ نظام حرکت و دسترسی
۷۷	 ۸-۷-۳-۳ فضای مکث و نشستن
۷۸	 ۹-۷-۳-۳ تنوع فضایی
۷۸	 ۱۰-۷-۳-۳ خوانایی
۷۹	 ۸-۳-۳ جمع بندی نظرات اندیشمندان
۸۰	 ۳-۳ بخش دوم: رویکردها و تکنیک های مشارکت عمومی در ایجاد سرزندگی
۸۰	 ۱-۳-۳ تکنیک سنجش مکان
۸۲	 ۱-۱-۳-۳ ضرورت سنجش کیفیت سرزندگی فضاهای شهری و مشارکت مردم
۸۳	 ۲-۱-۳-۳ کاربردهای تکنیک مکان سنجی

۸۳	۳-۱-۳-۳ شیوه های انجام مکان سنجی
۸۴	۳-۳-۳ رویکرد روانشناسی محیطی
۸۵	۳-۳-۳ رویکردهای مشارکتی
۸۶	۴-۳-۳ رضایتمندی سکونت
۹۰	۱-۴-۳-۳ بررسی دقیق مفهوم رضایتمندی سکونت
۹۴	فصل چهارم: تحلیل آثار و رفق در باب سرزندگی
۹۴	۱-۴ مقدمه
۹۴	۲-۴ بخش اول: معرفی و بررسی نمونه های موفق
۹۴	۱-۲-۴ نمونه های اجرایی
۹۴	۱-۱-۲-۴ بوستان آب و آتش
۹۶	۱-۱-۱-۲-۴ آمفی تئاتر بوستان آب و آتش
۹۷	۲-۱-۱-۲-۴ پل طبیعت
۱۰۲	۳-۱-۱-۲-۴ ستون های آتش
۱۰۵	۲-۱-۲-۴ مرکز بین المللی فرهنگی اصفهان-فرهاد احمدی
۱۱۱	۲-۲-۴ بررسی نمونه های موفق در جهان
۱۱۱	۱-۲-۲-۴ مرکز فرهنگی اسلامی، تیرانا در آلبانی
۱۱۳	۲-۲-۲-۴ میدان مرکزی ماگوک، سنول، کره جنوبی
۱۱۶	۳-۲-۲-۴ نمایشگاه هنر مدرن هنگ کنگ

۱۲۱	۴-۲-۲-۴ اپرای کانتونی
۱۲۳	۵-۲-۲-۴ مرکز جدید هنرهای نمایشی در سجونگ
۱۲۷	۳-۲-۴ بررسی نمونه های پژوهشی
۱۲۷	۱-۳-۲-۴ شهر جدید هشتگرد
۱۳۱	۲-۳-۲-۴ شهر گاهوار
۱۳۳	۳-۳-۲-۴ شهر جدید رند
۱۳۷	۴-۲-۴ تجزیه و تحلیل نمونه ها
۱۴۰	۵-۲-۴ جمع بندی و نتیجه گیری
۱۴۲	فصل پنجم : جمع بندی ایده ها و برنامه ها
۱۴۲	۱-۵ مقدمه
۱۴۴	۲-۵ فرایض اولیه
۱۴۵	۳-۵ جمع بندی رویکرد نظریه پردازان شهرسازی
۱۴۶	۴-۵ جمع بندی یافته های موفق پژوهشی و اجرایی
۱۴۸	۵-۵ فرضیات نهایی
۱۴۹	۶-۵ آزمون فرضیات و تجزیه و تحلیل یافته ها

۱۵۰..... ۱-۶-۵ شرایط جامعه و نمونه پژوهش

۱۵۱..... ۲-۶-۵ تعیین جامعه آماری و نمونه پژوهش

۱۵۱..... ۱-۲-۶-۵ مرحله نخست

۱۵۹..... ۲-۲-۶-۵ مرحله دوم

۱۶۴..... ۷-۵ جمع بندی و ارائه پیشنهادات نهایی

۱۶۴..... ۱-۷-۵ پیشنهادات برای جهت بهبود کیفیت پویایی و سرزندگی فضاهای شهری

۱۶۶..... منابع

پیشگفتار

در شهرهای تاریخی ایران ارتباطات و تعاملات درون فضاهاى شهری و مکان های عمومی، شکلی قوی تر و خواناتر داشت و مراکز محلات، مکان‌هایی پویا و سرزنده بودند که ضمن تامین نیازهای شهروندان و ایجاد تعاملات مثبت اجتماعی، عادل پیوند سایر فضاها نیز بودند.

در دوره معاصر عواملی چون رشد بی‌رویه شهرها، گسترش تکنولوژی و در پی آن به وجود آمدن خودروها و احداث معابر جدید به منظور صرفه‌جویی به نیازهای زندگی ماشینی، به کلی سیمای شهر امروزی را دگرگون و از هم گسسته کرده است. ارتباطات و تعاملات اقشار مختلف در فضاها شکل مناسبی ندارد و امنیت، آرامش و در عین حال پویایی و سرزندگی لازم در فضاهاى عمومی امروزی کمتر به چشم می‌خورد. این موضوع به طور مضاعف در شهرهای جدید ساخته شده در اطراف کلان شهرها دیده می‌شود.

شهرهای جدیدی که به دلیل گسترش جمعیت و تمرکز زیادی از کلان شهرها شکل گرفتند، نه تنها دارای مشکلات اشاره شده شهرهای امروزی هستند، بلکه به دلیل سربلندی شکل‌گیری و عدم توجه به بسیاری از نیازهای انسانی، فاقد هویت نیز شده‌اند.

با مقدمه ذکر شده شناخت عواملی در راستای فرایند طراحی که بتواند درک بهتر از نیازها و تعاملات انسانی در کالبد محیط و فضای شهری به ما ارائه کند مورد نظر است، تا بتوانیم ضمن پاسخ‌گویی به نیازهای فیزیکی و روانی اقشار مختلف در محیط و بهبود کیفیت فضاها در جنبه های مورد اشاره، به ایجاد تعاملات بهتر بین اقشار مختلف و در نهایت ایجاد فضاهایی سرزنده و پویا با مشارکت مردم و احترام به خواسته‌ی گروه‌های مختلف

دست یابیم.

با توجه به این که شناخت تعامل و رابطه رفتارهای فردی یا اجتماعی استفاده کنندگان از محیط با ساختار فضایی - کالبدی مجموعه و علت و معلول های این میان، مد نظر ماست، لذا فرایند پژوهش در این کتاب، پیشینه پژوهش های مرتبط با دانش روانشناسی محیطی را نیز شامل می شود. روانشناسی محیطی، مطالعه رفتارهای مردم در محیط های روزمره آنهاست.

از این رو در این کتاب سعی شده است تا ضمن آشنایی با فضای شهری و معرفی مختصری از ابعاد و مولفه های کیفیت فضاهای عمومی و تعامل جمعی، با مفهوم سرزندگی به عنوان یک عامل مهم در بهبود کیفیات اجتماعی - کالبدی فضاها آشنا شویم. در این راستا سعی بر آن شده است تا این مفهوم را از زوایای مختلفی مورد واکاوی قرار دهیم و طی چند گام ضمن آشنایی با ابعاد و مولفه های موثر در آن، به مطالعه رویکردهای نوین مشارکت شهروندان در بهبود کیفیت فضاهای شهری بپردازیم که در سالهای اخیر در کشورهای پیشرفته بسیار مورد توجه واقع شده است پرداخته ایم و در نهایت پیشنهادی جهت استفاده دانشجویان، معماران و طراحان شهری در فرایند طراحی ارائه گردیده است.

مدیر: رضا نصری / مهندس حسنجانی

زمستان ۱۳۹۵